

KÖZGYŰLÉS ÉS KONFERENCIA

A résztvevők köszöntése (Papp Gábor felvétele)

maradt, az elnökség tagjai dr. Nagy Sándor Alex,

A közgyűlést követően szép számú érdeklődő jelenlétében zajlott le a IV. Magyar Haltani Konferencia. A rendezvényen 16 előadás hangzott el, egyebek közt veszélyeztetett tokféléinkről, a Tisza, a Berettyó, az Ipoly, és a lengyelországi Nida folyó halfaunájáról, a Balaton halgazdálkodásáról, a mindenevő pontyfélék foszforforgalomban betöltött szerepéről, az ajkai vörösiszap-katasztrófa által sújtott vízfolyások újraéledésének esélyeiről.

A Magyar Haltani Társaság 2011. március 18-án taggyűlést tartott, amelyen jóváhagyta az egyesület múlt évi tevékenységéről tartott beszámolót és a 2011. évi munkatervet. A taggyűlés napirendjén tisztújítás is szerepelt, mivel az elnökség ötéves megbízatása lejárt. Dr. Bíró Péter intézetigazgató akadémikus javaslatára a tagság ismét bizalmat szavazott a munkáját eddig eredményesen végző vezetőségnek. Az elnök továbbra is dr. Harka Ákos, az alelnök dr. Juhász Lajos Sallai Zoltán és Szepesi Zsolt.

A hallgatóság (Papp Gábor felvétele)

ELŐZETES HALFAUNISZTIKAI-ÖKOLÓGIAI FELMÉRÉS A DERECSKEI-KÁLLÓ EGY MINTASZAKASZÁN

Vizsgálati helyünk a Dél-Nyírség északi peremének időszakos csapadékfolyásaiból összeszedődő egykori nyírvíz, amelynek „forrásvidéke” már régóta megszűnt a csatornázás, erdősítés és agrárművelés következtében. Vízügyi rendszere halak élőhelyeként először Martinka körzetében tekinthető. Majd a Fancsikai-, a Vekeri- és Mézeshegyi-tavak fő töltővizévé válik, hogy Derecskétől délre Kálló-főcsatorna néven egyesüljön a Keleti-főcsatornával.

Derecskétől keletre, a Nagy-nyomás régióban 2010. augusztus 22-én egy kb. 300 m-es szakaszt vizsgáltunk. A víz 5-6 m széles és 90-120 cm mély, kb. 14-15 °C hőmérsékletű, szagtalan és átlátszó volt, s 0,8 m/sec sebességgel folyt. A mederfenék zömmel márgás-agyagos, helyenként foltokban 20-30 cm rétegben iszapos. Szélén csekély nád és gyékény, a meder legnagyobb részén sűrű összefüggő gyökerező hínárvegetáció.

12 halfaj jelenlétét mutattuk ki, állományaik a néhány adult bodorka és csuka mellett kizárólag 1-2 nyaras példányokból állt, közöttük 3 védett fajt. Tömeges a küsz (*Alburnus alburnus*), gyakori a bodorka (*Rutilus rutilus*), vágócsík (*Cobitis elongatoides*), tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*). Kevesebb: vörösszárnyú keszeg (*Scardinius erythrophthalmus*), széles kárász (*Carassius carassius*), réticsík (*Misgurnus fossilis*), 1-3 pld. compó (*Tinca tinca*), ezüstkárász (*Carassius gibelio*), csuka (*Esox lucius*), naphal (*Lepomis gibbosus*), sügér (*Perca fluviatilis*). Véleményünk szerint (egyelőre csupán erre a szakaszra vonatkoztatva) a Derecskei-Kálló ideális halbölcsőnek tekinthető, ahová az észlelt fajok fel-, illetve leúsznak ívni, majd elhagyják a vidéket.

Serestyén Zsolt, Endes Mihály

FEKETE TÖRPEHARCSA (*AMEIURUS MELAS*) AZ IPOLYBAN

A fekete törpeharcsa – egy elhibázott import következményeként – az 1980-as években honosodott meg hazánkban. Azóta számos álló- és folyóvizünkben megjelent, de az Ipolyból eddig még nem mutatták ki, csak a barna törpeharcsát (*Ameiurus nebulosus*). A külföldi és hazai szerzők többsége azonban megjegyzi, hogy új törpeharcsafajunk gyorsan terjed a Duna mellékveizeiben, sőt egyes helyekről korábban meghonosodott rokonát is kiszorította.

Fekete törpeharcsa az Ipolyból (Weiperth András felvétele)

2009. október 15-én az MTA Magyar Duna-kutató Állomás munkatársaiként elektromos halászgéppel halállomány-felmérést folytattunk a határfolyó Ipolytölgyes alatti 1 km hosszú szakaszán, ahol

összesen 27 halfaj jelenlétét regisztráltuk. A fogott fajok között ott volt a fekete törpeharcsa is, amelynek 3 példányát azonosítottuk. A gyűjtött halak standard testhossza 87, 149 és 179 mm volt. Valamennyi példány a folyó lassabban áramló, homokos és iszapos aljzatú szakaszáról került elő. A faj további terjedése a folyó teljes hazai szakaszán és a hozzá kapcsolódó víztestekben is valószínű, de az Ipoly környezeti adottságai nem ideálisak a növényzettel benőtt állóvizet kedvelő faj számára, ezért tömeges megjelenésével a folyóban nem kell számolnunk.

Weiperth András, Gaebele Tibor, Potyó Imre

Hivatkozás: Weiperth A., Gaebele T., Potyó I. (2011): Fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*) az Ipolyban. *Halászat* 104/1: 9.

FIATAL NÉMET BUCÓK (*ZINGEL STREBER*) A MISKOLCI SAJÓ-HÍD ALATT

Német bucó (Szendőfi B. felvétele)

2009. november 1-jén a Sajó felsőszolcai és miskolci szakaszán járva, a meder közúti híd alatti erős sodrású, de sekély és átlátszó vizében fiatal német bucókra (*Zingel streber*) figyeltem föl. Ezt a halfajt a törvény szigorúan védi, eszmei értéke 100 ezer forint. Bár a meder alján sok a kő és a szikla, a bucók nem bújtak el, inkább a nyílt vízben, a fősodorban feküdtek a fenékhez lapulva. Vízben gázoló neoprécnszimas lábam a legkevésbé sem ijesztette meg őket, egyiküket egy víz alá merített objektívú fényképezőgéppel sikerült is lefotóznom. Negyedóra alatt 5 ilyen példányt figyeltem meg. Nagyjából egyforma méretűek, 5-6 centiméter körüli testhosszúságúak lehetnek, és a híd alatti 10-15 méter hosszú mederszakaszon kívül sehol másutt nem találkoztam velük.

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2011): Fiatal német bucók (*Zingel streber*) a miskolci Sajó-híd alatt. *Halászat* 104/1: 10.

SUJTÁSOS KÜSZ (*ALBURNOIDES BIPUNCTATUS*) A HÁRMAS-KÖRÖSBŐL

A Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság megbízásából 2009-ben halfaunisztikai célú monitorozást végeztünk a Hármaskörös alsó, békésszentandrásai duzzasztó alatti szakaszán. A nyári mintavételezésre augusztus 25-én került sor. Csónakból halásztunk egy nagy

teljesítményű aggregátoros halászgéppel, amikor a Hármas-Körös jobb partján, a Mesterszállás közigazgatási területéhez tartozó, 39-es folyamkilométernél lévő mintaszakaszon egy fiatal sujtásos kűszt (*Alburnoides bipunctatus*) fogtunk. A hal, amely valószínűleg a felsőbb szakasról sodródott le, egy 20-25 egyedből álló, hasonló testméretű szélhajtó kűszökből álló csapatban tartózkodott. A különleges zsákmányt a meghatározást és fotózást követően szabadon engedték. A faj a Körösök hazai vízrendszerén nem gyakori, bár a Fekete-, a Fehér- és a Sebes-Körösben egyaránt megtaláltuk a korábbi években. A Hármas-Körösből korábban nem írták le, így új fajként regisztrálhattuk a folyóból.

Sallai Zoltán

Hivatkozás: Sallai Z. (2011) Sujtásos kűsz (*Alburnoides bipunctatus*) a Hármas-Körösből. *Halászat* 104/1: 10.

A TÁROZÓTÉR SZEREPE A TISZA -TÓ IVADÉK-UTÁNPÓTLÁSÁBAN

2009 májusa és 2010 augusztusa között a Tisza-tó tározóterének tiszafüredi szakaszán egy kb. 100 méter hosszú partközeli mederszakaszon 6 mm szembőségű kétközhálóval gyűjtöttünk adatokat az ott előforduló egynyaras ivadékhalakról. Összesen 10 mintavételre került sor, és ezek alkalmával összesen 25 halfaj 3813 egyedét azonosítottuk.

Nagy számban (10-22%) került elő a kűsz (*Alburnus alburnus*), a tarka géb (*Proterorhinus marmoratus*), a bodorka (*Rutilus rutilus*) és a fekete törpeharcsa (*Ameiurus melas*). Jelentős számban (1-6%) észleltük a szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus*), a vágócsík (*Cobitis elongatoides*), a sügér (*Perca fluviatilis*), a süllő (*Sander lucioperca*), a balin (*Aspius aspius*), valamint folyami géb (*Neogobius fluviatilis*), a karikakeszeg (*Blicca bjoerkna*) és a vörösszárnyú keszeg (*Scardinius erythrophthalmus*) ivadékát. Csekély számban (0,5-0,7%) fogtuk a jászkeszeget (*Leuciscus idus*), a dévérkeszeget (*Abramis brama*), a naphalat (*Lepomis gibossus*), továbbá a csukát (*Esox lucius*), az ezüstkárászt (*Carassius gibelio*), a halványfoltú küllőt (*Gobio albipinnatus*) és a vágódurbincot (*Gymnocephalus cernuus*). A compó (*Tinca tinca*), a laposkeszeg (*Abramis ballerus*) a széles kárász (*Carassius carassius*), a ponty (*Cyprinus carpio*), a fehér busa (*Hypophthalmichthys molitrix*), és az amurgéb (*Perccottus glenii*) aránya 0,5% alatt maradt.

Ivadékfogás kétközhálóval (Harka Ákos felvétele)

Ezek alapján összegzésként elmondható, hogy a tározótér mindenekelőtt a növényzetre ikrázó, ún. fitofil fajok számára biztosít megfelelő környezetet a szaporodáshoz és az ivadékfejlődéshez. A tározó halállományának túlnyomó részét fitofil fajok alkotják, ezért a Tisza-tó halszaporulata szempontjából a tározótér meghatározó jelentőséggel bír.

Nyeste Krisztián, Harka Ákos

Hivatkozás: Nyeste K., Harka Á., (2011): A tározó tér szerepe Tisza-tó ivadék- utánpótlásában. *Halászat* 104/1: 10.

LÁPI PÓC (*UMBRA KRAMERI*), RÉTICSÍK (*MISGURNUS FOSSILIS*) ÉS AMURGÉB (*PERCCOTTUS GLENII*) AZ ÖREG-TÚR ALSÓ SZAKASZÁN

Csíkok, pócok, amurgébek (Sevcsik András felvétele)

fossilis) 8-8 egyedét sikerült megfognunk, de az őshonos lápi fajok mellett az amurgéb (*Perccottus glenii*) öt egyede is a szánkunkba került. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az amurgéb megjelenése a lápi póc populációinak akár a teljes megszűnését is eredményezheti, ezért a lelőhely különös figyelmet érdemel.

Sevcsik András, Tóth Balázs

Hivatkozás: Sevcsik A., Tóth B. (2011): Lápi póc (*Umbra krameri*), réticsík (*Misgurnus fossilis*) és amurgéb (*Perccottus glenii*) az Öreg-Túr alsó szakaszán. *Halászat* 104/2: 46.

NYÁRON IS AKTÍV MENYHALAK (*LOTA LOTA*)

A Szödi-patak, a Duna bal parti kisvízbefolyása Szödligetnél torkollik a folyóba. 2010. március 26-án a torkolattól száz-százötven méterrel feljebb eső szakaszán halásztam kézhálóval. Érkezésemről számított két percen belül egy huszonöt centiméteres menyhalat sikerült fognom. Az állat a térdig érő vízben, a part alatti elhalt, tavalyi sás között bújt meg.

A dévérzónában élő menyhal a szakirodalom szerint télen aktív, néhány fokos vízben párzik, a felmelegedéskor pedig „nyári álomra” vonul el. Erre már a fent említett, tavasszal fogott példány is rációfolni látszik, de még inkább ellentmondanak neki az általam nyáron és ősszel fogott, aktív menyhalak. Fogási naplóm szerint 2009. augusztus 28-án négy fiatal, 15-18 centiméteres példány került elő a Tisza Törökszentmiklós melletti szakaszán a parti kövek közül. Ugyanerre a helyre látogattam el egy héttel később, szeptember 4-én, ekkor egy 27 centiméteres menyhalat fogtam a Tisza medrének egyik magányos sziklája alól, mellig érő vízben, további két kisebbet pedig a part kövei közt. A víz hőmérsékletét ekkor lemértem: 23 Celsius-fokos volt.

Jóllakott menyhal az akváriumban (Szendőfi Balázs felvétele)

Szeptember 12-én egy 22 centiméter hosszú menyhalat fogtam a szentendrei Duna-ágban egy parton nőtt bokor vízbe lógó gyökerei közül, majd pedig szeptember 20-án a Tiszában, a szolnoki közúti híd alatt, a Zagyva-torkolattól néhány méterre újabb kilenc példány került a hálomba a part kövei alól, amelyek közül a legnagyobb 18 centiméteres volt.

A menyhalak mozogtak is, változtatták a helyüket. Az egyszer átvizsgált partszakaszon egy héttel később újabb példányok mutatkoztak, ami azt mutatja, hogy a menyhal nyáron is változtatja a helyét, a mozgáshoz pedig táplálék kell. A fogott példányok közül a legtöbbnek dudorodott a hasa, ami bőséges táplálékfelvételre enged következtetni. A Tiszában mindkét helyszínen nyüzsögtek a tarka gébek meg a folyami géb ivadékai, a Dunában pedig a kerekfejű és békaféjű gébek mindenféle méretben. A tiszai menyhalak mindemellett a szintén nagy számban jelen lévő folyami rákok apróbb egyedeit is ehették, akváriumban meg is figyeltem egy ilyen esetet.

Összesen tehát tizenhét aktív menyhal került hálóba augusztus 28. és szeptember 20. között. Nagy részüket kerti tóba helyeztük (ahol továbbra is aktív életmódot folytattak és átteleltek), kisebb részüket akváriumba, ahol szobahőmérsékleten is óriási étvágyúak és mozgékonyak maradtak.

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2011): Nyáron is aktív menyhalak (*Lota lota*). *Halászat* 104/2: 46.

SZÁJ NÉLKÜLI EZÜSTKÁRÁSZ (*CARASSIUS GIBELIO*)

A Szegedi Vadaspark állatgondozója, Lévai József egy különös fejformájú ezüstkárászra figyelt fel 2010 őszén a gölyák etetésére érkezett friss halszállítmányban. Jobban szemügyre

A száj nélküli ezüstkárász (Endrédi Lajos felvétele)

véve kiderült, hogy a hálnak nincs szája. Alsó állkapcsának valamiféle tátogást imitáló mozgására ugyan képes volt, de rés ilyenkor sem keletkezett nem létező ajkai között, mert a szájnyílás helyét vékony, rugalmas, hártyaszerű bőr fedte. Hogyan maradhatott életben, és hogyan érhetett el kb. tízdekas testtömeget egy száj nélküli hal? – fordult e-mailen továbbított kérdésével Lévai József a Magyar Haltani Társasághoz.

Az eset valóban különös, de a mellékelt fényképfelvétel alapján reális magyarázat adható rá. Halunk nyilvánvalóan a jobb oldali

kopolyúfedőjén látható nyíláson át vette fel a táplálékot. Ezt úgy érte el, hogy légzőizmainak megfeszítésével és alsó állkapcsának lefelé mozdításával megnövelte száj- és kopolyúüregének térfogatát, miáltal abban vákuum keletkezett, s a hiányos kopolyúfedő által szabadon hagyott résen keresztül beáramló vízzel a táplálék is megfelelő helyre került. A kis torzszülött életrevalóságát mutatja: megtanulta, hogy társaival ellentétben neki nem függőleges testhelyzetben, hanem oldalára fekvé kell megközelítenie a táplálékot, ráadásul túl kell úsznia rajta, hogy vákuumkeltéskor éppen a kiszemelt falat fölé kerüljön a táplálék felszippanasztására és légzővíz beáramlására egyaránt szolgáló rés. Az ellenben már kideríthetetlen, hogy ez a „pótszáj” fejlődési rendellenesség vagy sérülés következtében alakult-e ki, netán a kopolyúfedő éveken át tartó „rendellenes használata” alakította ilyenné.

Harka Ákos

Hivatkozás: Harka Á. (2011): Száj nélküli ezüstkárász (*Carassius gibelio*). *Halászat* 104/2: 47.

KŐSÜLLŐ (*SANDER VOLGENSIS*) A TARNÁBAN

„Többnyire ragaszkodik a nagyobb víztérhez, ahol a rosszabb vízminőséget is elviseli, de kis vizekben nemigen találjuk meg” – olvasható a kősüllőről Harka és Sallai Magyarország halfaunája c. könyvében. A „nemigen” kifejezés hangsúlyos része a „nem”, de olykor az „igen” is érvényesülhet. Utóbbira példa az a 79 milliméteres ivadék, amely 2005. szeptember 3-án a Zagyva felső, bátonyterenyei szakaszán, a Maconkai-víztározó alatt került elő. Újabb példaként egy nagyobb, 23 centiméteres példány említhető, amelyet a Tarnából fogtunk Zaránknál, 2010. augusztus 22-én. A kősüllő azonban az alkalmi észlelések ellenére is csupán járulékos tagja a vízszakaszok halközösségének, időnkénti megjelenése valószínűleg a vízrendszeren létesített, horgászati hasznosítású víztározóknak tudható be.

Kősüllő a Tarnából (Szepesti Zsolt felvétele)

Szepesti Zsolt, Harka Ákos

Hivatkozás: Szepesti Zs., Harka Á. (2011): Kősüllő (*Sander volgensis*) a Tarnában. *Halászat* 104/3-4: 81.

KŐSÜLLŐ (*SANDER VOLGENSIS*) AZ AKVÁRIUMBAN

Első kősüllőmet egy júniusi hajnalon fogtam a balatonfüredi mólónál, táplival, azaz csalihalfogó emelőhálóval. Először azt hittem, sügér, mert a fickádozó halon a határozott harántcsíkosság tűnt fel, amely nagyobb rokonától, a süllőtől különbözteti meg. Csak a vödörben, a megfogott kűszök közé helyezve láttam meg, hogy itt egy kősüllővel van dolgom, azzal a ragadozóval, mely hálóba ritkán kerül, de ahol egy feltűnik, ott valószínűleg egész raj tartózkodik, nem hiába nevezi a népnyelv bandárnak.

A Magyar Haltani Társaság nyílt, internetes szavazásán 2011-ben a kősüllőt (*Sander volgensis*) választottuk az év halának. Meg is érdemli ezt a címet és a vele járó nagyobb figyelmet, mert állománya érezhetően fogyatkozik, a törvény pedig szinte semmiféle védelmet nem biztosít számára. Egy horgász naponta akár három kilogrammnyit is hazavihet belőle (ez a megengedett maximális mennyiség), és ez gyakrabban előfordul, mint gondolnánk, hiszen a kősüllő, mint írtam, rajban jár. Többször tanúja voltam, amint dunai horgászok egymás után kapkodták ki a kisebb-nagyobb kősüllőket, mikor eléjük került egy-egy raj, fél óra alatt akár húszat-harmincat is fogtak belőlük. Ha belegondolunk, egy természetes vízben ritkán van jelen egy őshonos halfajból az optimálisnál több példány, így amit a horgászok kifognak, az mind a szükséges és rendjén való egyedszámot apasztja, minden kifogott példány hiányzik az élőhelynek megfelelő létszámú életközösségből.

Kirándulásaim során süllővel szinte mindig, kősüllővel pedig szinte soha nem találkozom. A fent leírt esetet követően hálóba egy sem került többé, horgász barátaimtól kapott példányok akváriumi tartásából származnak tapasztalataim.

A süllő és a kősüllő nehezen viseli a környezetváltozást, egyik akváriumból a másikba téve is olyan stresszhatás érheti őket, amitől legyengül az immunrendszerük, utat nyitva különféle gyors lefolyású betegségeknek, például a darakórnak. Jól megszokott, oxigéndús, tiszta vizű helyen viszont az akvárium urai lehetnek, minden olyan halra veszélyesek, mely a szájukon befér.

A kősüllő azonos méretű süllő vagy csuka mellett tartva csak másodhegedűs lehet az akváriumban. Lassabban is nő nagyobb rokonánál. Ugyanabban a medencében élő, tehát ugyanazon a kosztos nevelkedő, nála lényegesen kisebb süllőnövényedékek néhány hónap alatt

utolérik, sőt, le hagyják a növekedésben. A süllő mohó ragadozó, nemigen válogat a prédában, elnyeli a tüskés hátú durbincset, rejtőzködő gébet, villámgyors kűszt és saját kisebb fajtársait egyaránt. Lesből támadva és gyorsasági versenyben is ritkán marad alul. Halon kívül más táplálékot csak alkalmilag és ímmel-ámmal fogyaszt. Szereti fejfelé fordítani a megfogott halakat, de ez nem mindig sikerül neki, többször megesik, hogy farokkal előre nyel. Állkapcsa nem olyan erős, mint a csukáé, a megfogott kishal sokszor még életben van és vergődik a nyeléskor, ezért a süllő csak nagyon apró és gyors mozdulatokkal próbál rajta fogást váltani. Ha több halat kap egyszerre, rendszerint a legkisebbekkel kezdi a vadászatot.

A kősüllő akváriumban kissé félénkebben viselkedik a süllőnél, viszont valamivel kevésbé érzékeny a környezetváltozásra, és szívesen eszik kishalakon kívül földigilisztát és más gerincteleneket is. Mivel a süllőnél kisebb a szája, előnyben részesíti a kis halakat, az egészen aprókat. Am ha nincs más, legyűri a saját testének egynegyedét kitevő prédát is. Szeret fagyókerek vagy kövek közé bújni és onnan leselkedni apró halakra, de a nyílt vízteret, ahogy a szabad természetben, úgy akváriumban is igényli. Búvóhelyéről legszívesebben éjjel jön elő. Ha sötétben zseblámpával rávilágítunk, nagy szeme – a többi sugérfélééhez hasonlóan – úgy visszaveri a fényt, mint a kutyaké vagy macskaké. Társas hajlamát akváriumban nem tudtam megfigyelni, mivel egyszerre mindig csak egyet tartottam. Más fajú halakkal, süllőkkel vagy vele azonos nagyságú békés halak rajával szemlátomást nem szívesen vegyül.

Anyagcseréje gyors, naponta-kétnaponta etetni kell, különben lesoványodik, hasa homorúvá lapul. Ez a fajta fogyás még nem veszélyes, egyetlen kiadós etetéssel megszüntethető.

A kősüllő közepes nagyságú példányai (a kisebbekre méretkorlátozás van érvényben) szép és hálás akvárium halak lehetnek, ha van számukra megfelelően tágas medencénk, melyben eleget mozoghatnak, és kedvükre élhetik ragadozóéletüket.

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2011): Kősüllő (*Sander volgensis*) az akváriumban. *Halászat* 104/3-4: 81-82.

MENYHAL (*LOTA LOTA* L.) AZ ÉR FOLYÓBAN

2011. május 29-én a Vácrátóti Botanikus kert vezetői által a Kárpát-medence botanikusai

Menyhal az Érből (Wilhelm Ákos Sándor felvétele)

számára szervezett MÉTA túra résztvevőinek bemutató halászatot rendeztünk az Ér folyó romániai szakaszán, a szalacsi (Sălacea) hídnál.

A halászat során bodorka, domolykó, kűsz, fenékjáró küllő, razbóra, ezüstkárász, naphal és tarka géb mellett sikerült két, egyenként 40 cm testhosszúságú menyhalat is zsákmányolni.

A menyhal mindeddig nem került elő az Érből, a környék horgászai sem ismerik, így nagy örömünkre

megállapíthatjuk, hogy egy új halfajjal gyarapodott az Ér folyó halfaunája.

Wilhelm Sándor, Wilhelm Ákos Sándor

Hivatkozás: Wilhelm S., Wilhelm Á S. (2011): Menyhal (*Lota lota* L.) az Ér folyóban. *Halászat* 104/3-4: 82.

MENYHAL (*LOTA LOTA*) A TARNÁBAN

Az utóbbi évtizedben jelentős erőfeszítések történtek a Zagyva-vízrendszer halfaunájának feltárása érdekében. E kutatások nem igazolták a menyhal (*Lota lota*) jelenlétét a vízrendszerben, azonban szórványos és alkalmoszerű előfordulásáról a horgászok

beszámoló alapján volt tudomásunk. Ezek szerint a menyhal a Zagyvában Szentlőrincáig, a Tarnában Tarnaörsig, és a Gyöngyös-patak Vámosgyörki szakaszán került horogra.

A horgászbeszámolókat saját adatgyűjtéseinkkel sikerült megerősíteni. A Tarnából 2010. október 19-én Tarnaörsnél (11. fkm) 2 példányt (Sallai), majd 2011. július 3-án Aldebrőnél (42. fkm), a közúti híd alatti kőszórásról egy 210 mm-es példányt (Sály és Szepesi) gyűjtöttünk.

Az utóbbi években több beszámoló is arról szól, hogy a menyhal egyre nagyobb számban kerül elő az ország vizeiből. Feltételezések szerint ez összefüggésben van a gébfélék terjedésével, ami nem zárható ki, hiszen a tarka géb (*Proterorhinus semilunaris*) ugyancsak Aldebrőig hatolt fel a Tarnán, és már a folyami géb (*Neogobius fluviatilis*) is Kálnál jár (33. fkm).

Sály Péter, Szepesi Zsolt, Sallai Zoltán

Hivatkozás: Sály P., Szepesi Zs., Sallai Z. (2011): Menyhal (*Lota lota* l.) a Tarnában. *Halászat* 104/3-4: 82.

NYÚLDOMOLYKÓ (*LEUCISCUS LEUCISCUS*) A ZAGYVÁBAN

2009. szeptember 3-án természetvédelmi szempontból értékes halfajok után kutattunk a Zagyvában. Jászfényszarunál, a Zsámbok felé vezető közúti híd felett mintegy 300 méterrel egy fiatal, nyúlánk, ezüstös színezetű halat sikerült fognunk, melyet félig alsó állású szája, valamint az oldalon mentén megszámlálható pikkelyek alapján nyúldomolykónak (*Leuciscus leuciscus*) határoztunk.

A faj a korábbi faunisztikai vizsgálatoknál nem került elő a Zagyvából, csak a vízrendszerhez tartozó Tarnában ismertük egy kisebb, elszigetelt populációját. További

A Zagyvából fogott nyúldomolykó (Sallai Zoltán felvétele)

példányai sem a fentebbi, sem a lentebbi szakaszokról nem kerültek elő, ezért valószínűsíthető, hogy egy Tarnából származó, alkalmilag előforduló példányhoz volt szerencsénk. A halat a meghatározást és fotózást követően szabadon engedték. A soron következőkben nagyobb jelentőséget kapnak a nyúldomolykó előfordulásai, hiszen korábban már szerepelt a védett fajok listáján, és 2009-ben újra kikerült a halászható és horgászható fajok köréből. Vélhetően hamarosan a természetvédelem oltalmát fogják élvezni a hazai populációi.

Sallai Zoltán, Juhász Tibor

Hivatkozás: Sallai Z., Juhász T. (2011): Nyúldomolykó (*Leuciscus leuciscus*) a Zagyvában. *Halászat* 104/3-4: 82-83.

KECSEGE (*ACIPENSER RUTHENUS*), MÁRNA (*BARBUS BARBUS*), PADUC (*CHONDROSTOMA NASUS*) ÉS MAGYAR BUCÓ (*ZINGEL ZINGEL*) A ZAGYVÁBÓL

Az utóbbi években néhány olyan, korábban rendszeresen előforduló halfaj került elő ismét a Zagyvából, amely a múlt század végére gyakorlatilag eltűnt onnan, vagy legalábbis nagyon megritkult. Így például Túróczi Sándor kisszerszámos halász egy-egy kecsége (*Acipenser ruthenus*) zagyvarékasi fogásáról számolt be 2005. június 14-én és szeptember 30-án. Két évvel később, 2007. augusztus 29-én egy a folyóban évtizedeken át nem észlelt halat, magyar bucót (*Zingel zingel*) sikerült fognunk Jászberénynél.

2011-ben két további faj került elő a Zagyvából, a márna (*Barbus barbus*) és a paduc (*Chondrostoma nasus*). Herman Ottó 1887-ben megjelent munkája, A magyar halászat könyve mindkét fajt említi a folyó halai között, és szól róluk Vásárhelyi Istvánnak A Zagyva

halfaunája című, kéziratban ránk maradt dolgozata is, amely az 1960-as évek elején keletkezhetett. A márnáról a következőket írja Vásárhelyi: „Régebben Hatvanig fogták. Ma már csak a torkolat táján, Szolnok határában.” A paduc helyzetét kedvezőbbnek látja: „Régen és ma is elég gyakori. Úgy látszik, a szennyvizet legjobban bírja, mert állománya alig apad. Pásztótól Szolnokig gyűjtöttem.”

A kézirat keletkezését követő évtizedek során sokat romlott a helyzet, az 1980-as évektől folyó faunisztikai vizsgálatok egyik fajt sem találták a folyóban. Ezért volt meglepő, hogy a 2011. szeptember 28-án egy paduc és egy fiatal márna is hálónkba került a szolnoki vasúti híd közelében, és egy újabb példányát fogtuk a már említett magyar bucónak is. Megjelenésük összefüggésben lehet a vízminőség javulásával, az oxigéntartalom utóbbi évtizedben tapasztalt növekedésével.

A Zagyva Szolnoknál (Harka Ákos felvétele)

Harka Ákos, Szepesi Zsolt

Hivatkozás: Harka Á., Szepesi Zs. (2011): Kecsege (*Acipenser ruthenus*), márna (*Barbus barbus*), paduc (*Chondrostoma nasus*) és magyar bucó (*Zingel zingel*) a Zagyvából. *Halászat* 104/3-4: 83.

BÜKKALJÁN IS TERJED A SUJTÁSOS KÜSZ (ALBURNOIDES BIPUNCTATUS)

Vásárhelyi István több bükkaljai patakából is jelezte a sujtásos küsz előfordulását, de az 1990-es években végzett faunisztikai felmérések során a Tarna és a Sajó közti területről nem került elő. Az aszályos időjárás és a források befogása miatt a bükkaljai patakok vízhozama jelentősen lecsökkent, ezért ezek a patakok már nem feleltek meg a sujtásos küsz igényeinek.

Változást a bükkábrányi lignitbánya megnyitása hozott. A bánya víztelenítése során a rétegvíz a Sályi- és a Kácsi-patakba, valamint a Csincsébe vezetik. A megnövekedett vízmennyiség lehetőséget teremtett a sujtásos küsz állományának regenerálódására.

Az 1990-es években folytatott faunisztikai vizsgálatok ugyan nem mutatták ki a fajt a Bükkaljáról, egy töredékpopulációnak azonban fenn kellett maradnia, mert 2003-ban a Kácsi-patak Bükkábrány és Mezőnagymihály közötti szakaszán már jelentős állományát észleltük. Akkor a Csincséből még csak egyetlen ivadékot fogtunk (a Kácsi-patak torkolatánál), de a megnövekedett vízsebesség valószínűvé tette, hogy előbb-utóbb elterjed a patak középső szakaszán. Mátraaljai tapasztalataink alapján egy-két évre becsültük az ehhez szükséges időtartamot, ámde még 2009-ben sem fogtunk innen újabb példányt.

2011-ben a forrástól a torkolatig 12 mintavételi helyen vizsgáltuk a Csincset. Ekkor már a Kácsi-patak torkolatától viszonylag távol, Gelej fölött (6 példány) és Szentistván fölött (12 példány) is előkerült a sujtásos küsz. Általános elterjedésről azonban még nem beszélhetünk, mert a mintavételi helyen belül is csupán egy-egy 10 méteres szakasról származott az összes egyed, de biztató, hogy már több korosztály is jelen van a patakban. A lassabb terjedést az magyarázhatja, hogy amíg a Mátraalján a befogadó patakok erős populációiból indult ki a folyamat, a Csincse esetében egy mellékpatak alkalomszerűen lesodródó példányaiból kellett benépesülnie az új élőhelynek.

Szepesi Zsolt, Harka Ákos

Hivatkozás: Szepesi Zs., Harka Á. (2011): Bükkalján is terjed a sujtásos küsz (*Alburnoides bipunctatus*). *Halászat* 104/3-4: 83-84.

ÚJJÁÉLEDŐBEN A RÁKOS-PATAK HALFAUNÁJA

A Gödöllői-dombságból eredő, Budapesten Dunába ömlő Rákos-patak már csak betonozott medre miatt sem mondható természetközeli vízfolyásnak. Vízének szennyezettsége a '80-as és '90-es években olyan mértékű volt, hogy semmiféle hal nem maradt meg benne.

Egy évtizede azonban biztató jelek mutatkoztak: a patak pesti, torkolatközei szakaszán két igénytelen faj, az ezüstkárász és a razbóra már megjelent.

Az utóbbi években tovább javult a helyzet: 2009-ben a védett fenékjáró küllő (*Gobio gobio*) előfordulását, 2010-ben pedig a szintén védett vágócsík (*Cobitis elongatoides*) jelenlétét észleltem a patakban. 2011 őszén mintegy 8,5 km-re a torkolattól, a Fogarasi út hídja alatt egy újabb fajt találtam: a tarka gébet (*Proterorhinus semilunaris*, korábban *P. marmoratus*). Húsz perc alatt két tarka géb mellett négy vágócsík és elképesztő mennyiségű – kb. 150 darab – korábban fenékjáró küllőként számon tartott dunai küllő (*Gobio obtusirostris*) került a merítőhálóba. Utóbbi faj a Dunában és annak több mellékvizében is fogyatkozóban van, ezért tömeges jelenléte (a másik védett hallal, a vágócsíkkal együtt) átértékelhető velünk eddigi ítéletünket a Rákos-patak természeti értékéről.

A Rákos-patak betonozott medre
(Szendőfi Balázs felvétele)

Szendőfi Balázs

Hivatkozás: Szendőfi B. (2011): Újjáéledőben a Rákos-patak halfaunája. *Halászat* 104/3-4: 84.

TERJED AZ AMURGÉB (*PERCCOTTUS GLENII*) A BERETTYÓ VÍZGYŰJTŐJÉN

Az amurgéb a Tisza vízrendszerében az egyik leggyorsabb ütemben terjedő invazív faj. Hazai előfordulását elsőként Harka regisztrálta 1997-ben a Kiskörei-tározóból, az elmúlt évtizedben pedig számos kutató számolt be jelenlétéről és terjeszkedéséről a Tisza teljes hazai szakaszán és mellékvizein. 2008-ban – feltételezhetően emberi közvetítéssel – már a Balaton vízgyűjtőjében is megjelent. A külföldi és hazai szerzők is egyetértenek abban, hogy az amurgéb nemkívánatos faj vizeinkben, elszaporodva súlyos károkat tud okozni őshonos halfaunánkban.

2010. október 9-én elektromos mintavételi eszközzel halállomány-felmérést végeztünk a Berettyón, majd 2011 nyarán a folyó teljes hazai vízgyűjtőjén, többek között a Kálló-főcsatorna több szakaszán is. A Berettyó darvasi szakaszán (N47°06'04,58", E21°18'53,97") a mintázott 300 méteren 4 db, míg a Kálló-főcsatorna berettyóújfalui részén (N47°14'37,52", E21°30'05,69") egy 150 méteres szakaszon szintén 4 db amurgébet mutattunk ki.

Amurgéb a Kálló-főcsatornából (Antal László felvétele)

Az adatok azt bizonyítják, hogy a Berettyó északi vízgyűjtőjén már előrehaladt a faj terjedése, és ez a déli befolyókban is csak idő kérdése. A faj további terjeszkedése a Berettyó teljes hazai szakaszán és vízgyűjtőjén is valószínű, ami komoly veszélyt jelent a vízgyűjtő őshonos stagnofil halaira, köztük a déli vízgyűjtő fokozottan védett lápi pócaira.

Az adatok azt bizonyítják, hogy a Berettyó északi vízgyűjtőjén már előrehaladt a faj terjedése, és ez a déli befolyókban is csak idő kérdése. A faj további terjeszkedése a Berettyó teljes hazai szakaszán és vízgyűjtőjén is valószínű, ami komoly veszélyt jelent a vízgyűjtő őshonos stagnofil halaira, köztük a déli vízgyűjtő fokozottan védett lápi pócaira.

Antal László, Czeglédi István, Mozsár Attila, Halasi-Kovács Béla

Hivatkozás: Antal L., Czeglédi I., Mozsár A., Halasi-Kovács B. (2011): Terjed az amurgéb (*Perccottus glenii*) a Berettyó vízgyűjtőjén. *Halászat* 104/3-4: 84.